

REFERENCES

1. Akhtamzyan A. Rapall'skaya politika. / A. Akhtamzyan – M.: Mezhdunarodnyye otnosheniya, 1974. – 304 s.
2. Bol'shevistskoye rukovodstvo. Perepiska, 1912-1927 – M.: ROSSPEN, 1996. – 424 s.
3. Bukharin N.I. Put' k sotsializmu. Izbrannyye proizvedeniya. / N.I. Bukharin – Novosibirsk: Nauka. Sib. Otd.-niye, 1990. – 520 s.
4. Vaynshteyn A. Tseny i tsenoobrazovaniye v SSSR v vosstanovitel'nyy period 1921-1928 gg. / A. Vaynshteyn – M.: Nauka, 1972. – 188 s.
5. Vneshnyaya trgovlya SSSR. 1918-1966. Stat. sb. – M.: Mezhdunarodnyye otnosheniya, 1967. – 212 s.
6. Goranovich M.M. Agrarnyy krizis i raspad Agrarnogo bloka stran Vostochnoy i Yugo-Vostochnoy Yevropy (1930-1933 gg.) / M.M. Goranovich – M.: Nauka, 1971. – 221 s.
7. Goland YU. Krizisy, razrushivshiye nep. / YU. Goland – M.: Mezhdunarodnyy NII problem upravleniya, 1991. – 94 s.
8. Grinevich L. Golod 1928-1929 rr. u radyans'kiy Ukraїni: monografiya. / L. Grinevich – Kіїв: Інститут історії України NAN Ukraїni, 2013. – 435 s.
9. Dzerzhinskiy F.E. Izbrannyye proizvedeniya. V 2-kh t. T. 2. 1924 – iyul' 1926 gg. (Izd. 2-ye, dop.) – M.: Politizdat, 1967. – 416 s.
10. Il'inykh V.A. Kommertsiya na khlebnom fronte (Gosudarstvennoye regulirovaniye khlebnogo rynka v usloviyakh NEPa. 1921-1927 gg.) / V.A. Il'inykh – Novosibirsk: Nauka. Sib. otd., 1992. – 224 s.
11. Izvestiya TSK KPSS, № 5, may 1991. – 224 s.
12. Zima V.F. Chelovek i vlast' v SSSR v 1920-1930-ye gody: politika repressiy /Z.F.Zima. – M.: In-t ros. istorii RAN, 2010. – 240 s.
13. Kak lomali nep. Stenogrammy plenumov TSK VKP(b) 1928–1929 gg. V 5-ti tomakh. Tom 2. Plenum TSK VKP(b) 4-12 iyulya 1928 g. / V.P. Danilov i dr. – M.: MFD, 2000. – 719 s.
14. Kolganov A.I. Put' k sotsializmu. Tragediya i podvig /A.I.Kolganov. – M.: Ekonomika, 1990. – 173 s.
15. Kommunisticheskaya partiya Sovetskogo Soyuza v rezolyutsiyakh i resheniyakh s"yezdov i plenumov TSK. T. 4, 1926-1929. – M.: Politizdat, 1984. – 575 s.
16. Kul'chits'kiy S.V. TSina «velikogo perelomu»/ S. V. Kul'chits'kiy. – K.: Vid-vo «Ukraїna», 1991 – 431 s.
17. Kun M. Bukharin. Yego druz'ya i vragi / M.Kun. – M.: Respublika, 1992. – 480 s.
18. Osokina Ye.A. Za fasadom «stalinskogo izobiliya»: Raspredeleniye i rynok v snabzhenii naseleniya v gody industrializatsii. 1927-1941 / Ye.A.Osokina. – M.: ROSSPEN, 2008. – S. 377.
19. Promyshlennost' SSSR v 1925-26 godu. Yezhegodnik VSNKH. – M.: PROMIZDAT, 1927. – 495 s.
20. Romanets' N.R. Represivni mekhanizmi khlibozagotivelnikh kampaniy 1927-1929 rr. / N.R.Romanets' //Zb. nauk. pr. istorichnogo f-tu Zaporiz'kogo natsional'nogo un-tu. – Zaporizhzhya : ZNU, 2014. – Vip. 40. – S. 85-90
21. SSSR v period vosstanovleniya narodnogo khozyaystva (1921-1925 gg.) – M.: Gospolitizdat, 1955. – 596 s.
22. Skubiy I.V. Defitsit tovariv v Kharkovi v umovakh zhortannya torgivli v roki NEPu / I.V.Skubiy // Zb. nauk. pr. istorichnogo f-tu Zaporiz'kogo derzhavnogo un-tu. – Zaporizhzhya: ZNU, 2015. – Vip. 42. – S. 54-59
23. XIV S"yezd Vsesoyuznoy Kommunisticheskoy partii. 18-31 dekabrya 1925 g. Stenograficheskiy otchet. M., L.: Gosizdat, 1926. – 1030 s.
24. XV S"yezd Vsesoyuznoy Kommunisticheskoy partii (b). Dekabr' 1928 goda. Stenograficheskiy otchet. – M.-L.: Gosizdat, 1928. – 1416 s.
25. XVI S"yezd Vsesoyuznoy kommunisticheskoy partii (b). Stenograficheskiy otchet. – M.: Gosizdat, 1930. – 782 s.

УДК 94(477)

Сидоренко О.А.

методист науково-методичної установи
«Районний методичний кабінет»
відділу освіти Білопільської районної
державної адміністрації

ДІЯЛЬНІСТЬ МУЗЕЮ А. С. МАКАРЕНКА В ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ЙОГО ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ ТА ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті висвітлено питання формування в учнівської молоді національної свідомості, забезпечення збереження духовної єдності поколінь, історико-культурної спадщини народу засобами музейної педагогіки. Автор публікації презентує спільний досвід діяльності музею А.С. Макаренка відділу освіти Білопільської районної державної адміністрації та загальноосвітніх навчальних закладів району, знайомить з основними напрямками роботи.

Ключові слова: педагогічна спадщина А.С. Макаренка, патріотичне виховання, національна свідомість, музейна педагогіка.

Сидоренко О.А. Работа музея А.С. Макаренко в популяризации его педагогической системы и патриотического воспитания ученической молодежи.

В статье раскрыт вопрос формирования в ученической молодежи национального самосознания, обеспечения сохранения духовного единства поколений, историко-культурного наследия народа с помощью музейной педагогики. Автор публикации рассказывает об общем опыте работы музея А.С. Макаренко отдела

образования Белопольской районной государственной администрации и общеобразовательных учебных заведений района, знакомит с основными направлениями работы.

Ключевые слова: педагогическое наследие А.С. Макаренка, патриотическое воспитание, национальное самосознание, музейная педагогика.

Sydorenko O. The work of the Makarenko Museum in the field of popularization of A.S. Makarenko's pedagogical system and patriotic education of students.

The article reveals the issue of the formation of national self-consciousness among students, conservation the spiritual unity of generations, the historical and cultural heritage of people with the help of museum pedagogy. The author of the publication tells about general experience of the work of the Makarenko Museum, Department of Education of Bilopillia District State Administration and the general educational institutions of the district, introduces the main areas of work.

Key words: A.S. Makarenko's pedagogical heritage, patriotic education, national self-consciousness, museum pedagogy.

Актуальність обраної теми зумовлено активною генерацією українською педагогічною думкою потреби впровадження здобутків педагогів минулих років у процес «творення» сучасної національно свідомої особистості, здатної до активної соціалізації та державотворення.

Визначено, що освіта сьогодні – основа розвитку особистості, нації та держави. Вона є стратегічним ресурсом поліпшення авторитету та конкурентоспроможності країни на міжнародній арені.

Проте, слід констатувати, що певна частина молоді не відповідає цій благородній державотворчій місії. У цих умовах педагогічна спадщина А. С. Макаренка, методика його виховання все більше вражає як науковців, так і пересічних громадян мудрістю практичних порад, які, безумовно, і потребують творчого відродження в умовах сучасності.

Необхідність пошуку нових підходів та шляхів до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості, забезпечення збереження духовної єдності поколінь, історико-культурної спадщини народу також не підлягає сумніву. І переоцінити роль музеїв у виконанні цих завдань неможливо. Концепцією національно-патріотичного виховання дітей та молоді, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України № 641 від 16 червня 2015 року, зазначено, що «героїчні й водночас драматичні та трагічні події останнього часу спонукають до оновлення експозицій шкільних музеїв, кімнат бойової слави, зокрема щодо інформації про учасників АТО та волонтерів із даної території» [1].

В Україні співпраця музеїв і школи стала активно розвиватися в останні десятиліття. Деякі аспекти розвитку музейної педагогіки розробляли Т. Белофастова, П. Бурдейний, Л. Гайда, Н. Ганусенко, О. Караманов, Т. Мацейко, І. Медведєва, В. Обозний, Є. Пасічник, І. Прус, О. Рокицька, І. Самсакова, В. Снагощенко, М. Струнка, О. Топилко, Я. Треф'як та інші.

Метою публікації є презентація діяльності музею не лише з популяризації педагогічної системи А. С. Макаренка, а й з патріотичного виховання учнівської молоді.

Музей А.С.Макаренка в Білопільці відкрито в жовтні 1969 року. Із 1988 року він знаходиться в одному приміщенні з відділом освіти, є його структурним підрозділом. Експозиції розміщено в чотирьох кімнатах: життя та творчості Педагога, краєзнавчій, народознавчій «Світлиця» та виставковій залі.

Ознайомлення жителів та гостей району з фондами музею не обмежується проведенням екскурсійної роботи. Уже близько 30-ти років на базі відділу освіти та музею А.С. Макаренка проводяться шевченківсько-макаренківські дні. Традиційно ними передбачаються заходи з ушанування учасників та переможців обласного етапу Всеукраїнського конкурсу «Учитель року», Всеукраїнських учнівських олімпіад, спортивних змагань; проведення виставок педагогічних напрацювань учителів, декоративно-ужиткового мистецтва.

У практиці – проведення районного конкурсу творчих робіт «Макаренко в моїй педагогічній долі», створення виставки світлин «Білопільщина – батьківщина А.С. Макаренка».

У 2016 році започатковано проведення районного фестивалю національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді «Україна – рідний дім» та благодійного ярмарку на підтримку воїнів АТО за участю вихованців дошкільних, учнів загальноосвітніх навчальних закладів та педагогів району.

Традиційним є захід, присвячений Антону Семеновичу Макаренку. У різні роки його учасниками були представники російської, італійської макаренківських асоціацій, педагоги та викладачі загальноосвітніх та вищих навчальних закладів області, члени батьківських комітетів загальноосвітніх навчальних закладів, працівники установ та організацій району, що опікуються питанням виховання та соціального захисту дітей.

У 2001 році гостями музею були макаренкознавець із Німеччини професор Гьотц Хілліг та доктор історичних наук Василь Іванович Марочко.

У жовтні 2008 року проведено міжнародну науково-практичну конференцію «Воспитательная педагогика А.С.Макаренко: современна и востребована», у якій узяли участь освітяни Білопільщини та представники міжнародної, російської макаренківських асоціацій.

У 2010 році відбулося секційне засідання Всеукраїнської краєзнавчої конференції «Краєзнавчі розвідки: минуле та сучасне очима науковців-дослідників» за участі викладачів Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, краєзнавців із різних регіонів України. Під час пленарного засідання було детально висвітлено роботу музею А.С.Макаренка з популяризації творчої та педагогічної діяльності Педагога, вивчення та збереження історико-культурної спадщини рідного краю.

Питанню роботи А.С. Макаренка над виявленням, розвитком здібностей та обдарувань вихованців колонії імені М. Горького та комуні імені Ф. Дзержинського був присвячений виступ на II Всеукраїнській науково-практичній конференції, що проходила в Сумах у 2011 році.

Заходи до 125-ї річниці Педагога проведено спільно з Сумським державним педагогічним університетом ім. А.С. Макаренка.

Минулого року районний захід проведено під гаслом «Досвід творчого використання педагогічної спадщини А.С. Макаренка в соціалізації школярів та попередженні дитячих правопорушень».

Підвищенню мотивації учнівської молоді до вивчення минулого рідного краю сприяють експозиції народознавчої кімнати «Світлиця» (1992 рік створення), що стилізована під інтер'єр української хати кінця XIX століття та краєзнавчої зали (відкрито у 1988 році), що є своєрідним підсумком багаторічної пошуково-дослідницької роботи учнів та педагогів району [2; 4].

Ураховуючи вимоги сьогодення, керівники шкільних музеїв разом із учнями зібрали та узагальнили матеріали «Білопільщина в роки Української революції 1917-1921 років». Краєзнавчу розвідку презентовано під час 1-ого Всеукраїнського круглого столу «Формування патріота у вимірі Революції Гідності та пріоритетів «Нової школи», що був організований на базі Сумського ОІППО.

Наступним етапом роботи став пошук та збір матеріалів про учасників Революції Гідності та Свободи, воїнів АТО Білопільщини. У результаті проведеної роботи 21 листопада 2016 року у виставковій залі музею А.С. Макаренка відкрито тематичну експозицію. Фотоматеріали, речі для її створення надано членами громадської організації «Ветерани АТО Білопільщини», волонтерами, колективами загальноосвітніх навчальних закладів.

Експозицію створено на основі місцевого матеріалу, вона складається з розділів: «Буремний Майдан», «Вони були першими», «Кіборги з Білопільщини», «Білопільщина волонтерська». Зібрано інформацію про 27-у Сумську артилерійську, 57-у Кіровоградську, 58-у Житомирську, 95-у повітряно-десантну бригади, у яких проходили та проходять військову службу жителі Білопільщини. Патріотичний напрямок виховання підростаючого покоління району презентує розділ «У дитинстві відкриваєш материк, котрий назветься потім – Батьківщина».

Речі (одяг та взуття воїнів, гільзи, уламки снарядів, сухпайки тощо), розміщені в залі, надають відвідувачам можливість повніше та реалістичніше сприймати розповідь екскурсовода.

13 жителів району, воїнів АТО, не повернулися додому. Їм присвячено експозицію «Стіна пам'яті» та збірку поезій «Вірші, написані серцем».

На цьому пошукова робота не зупинилася. Учніський та педагогічний загал району продовжує досліджувати маловідомі сторінки минулого та фіксувати героїчні події сьогодення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [Текст] : додаток до наказу МОН України від 16.06.2015 р. № 641 // Директор школи. – 2015. – № 15-16. – С.7-11.
2. Гайда Л. А. Музей у навчальному закладі / Л. А. Гайда. – К.: Шкільний світ, 2009. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
3. Снагощенко В.В. Робота музею історії СумДПУ з використання педагогічної спадщини А.С.Макаренка / В.В.Снагощенко //Тези допов. педагогічних читань до 115 річниці від дня народження А.С.Макаренка «А.С.Макаренко і соціальна педагогіка». – Суми, 2003. – С. 66-68.
4. Український музей при навчальному закладі: історія і сучасність: матеріали обласної науково-методичної конф., 4-5 вересня 2007 р., Кіровоград / Ред. Л.А.Гайда. – Кіровоград : Видавництво КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2008. – 148 с.

REFERENCES

1. Kontsepsiya natsional'no-patriotichnoho vykhovannya ditey ta molodi [Tekst] : dodatok do nakazu MON Ukrayiny vid 16.06.2015 r. № 641 // Dyrektor shkoly. – 2015. – № 15-16. – S.7-11.
2. Hayda L. A. Muzei u navchal'nomu zakladi / L. A. Hayda. – K.: Shkil'nyy svit, 2009. – 128 s. – (Biblioteka «Shkil'noho svitu»).
3. Snahoshchenko V.V. Robota muzeyu istoriyi SumDPU z vykorystannya pedahohichnoyi spadshchyny A.S.Makarenka / V.V.Snahoshchenko //Tezy dopov. pedahohichnykh chytan' do 115 richnytsi vid dnya narodzhennya A.S.Makarenka «A.S.Makarenko i sotsial'na pedahohika». – Sumy, 2003. – S. 66-68.
4. Ukrayins'kyy muzei pry navchal'nomu zakladi: istoriya i suchasnist': materialy oblasnoyi naukovy-metodychnoyi konf., 4-5 veresnya 2007 r., Kirovohrad / Red. L.A.Hayda. – Kirovohrad : Vydavnytstvo KOIPPO imeni Vasylya Sukhomlyns'koho, 2008. – 148 s.